

VAI TRÒ CỦA LIÊN MINH CHÂU ÂU VÀ HIỆP ƯỚC LISBON

Lời Tòa soạn: Để triển khai đề tài nghiên cứu “Những thay đổi của EU sau Hiệp ước Lisbon” nhằm nâng cao hiểu biết về EU trong bối cảnh Hiệp ước Lisbon có hiệu lực trong thời gian gần đây, ngày 27-08-2010, Phòng EU, Vụ Châu Âu, Bộ Ngoại giao đã tiến hành phỏng vấn PGS.TS. Đinh Công Tuấn, Tổng biên tập Tạp chí Nghiên cứu Châu Âu 3 câu hỏi về chủ đề này. Tạp chí Nghiên cứu Châu Âu đăng toàn văn các câu hỏi và trả lời của PGS. TS. Đinh Công Tuấn.

Câu hỏi 1: Xin ông cho biết ý kiến về vai trò và vị thế của EU hiện nay?

Trả lời:

Liên minh Châu Âu (EU) là một thể chế đa quốc gia hoàn thiện nhất, một trung tâm kinh tế, chính trị, văn hóa lớn của thế giới. Liên minh Châu Âu là một điển hình cho hợp tác khu vực, một hệ thống thể chế xuyên quốc gia và liên chính phủ với thiết chế thị trường chung, đồng tiền chung và các chính sách thương mại chung.

1. Để hiểu được vai trò và vị thế của EU hiện nay, trước hết chúng ta hãy nhìn lại lịch sử ra đời và sự mở rộng không gian địa lý của tổ chức này, bắt đầu từ những năm 50 của thế kỷ XX.

Sau Chiến tranh thế giới II, châu Âu bị tàn phá nặng nề. Nỗ lực tránh chiến tranh có thể xảy ra bất kỳ lúc nào đã thúc đẩy châu lục này xây dựng những mối quan hệ quốc tế bền vững để giữ gìn hòa bình và ngăn chặn

những thảm kịch tượng tự tái diễn. Tháng 9-1949, Cộng hòa Liên bang Đức ra đời, cam kết phi quân sự hóa trên lãnh thổ của mình. Tình hữu nghị Pháp – Đức dần được nối lại đã thúc đẩy Ngoại trưởng Pháp Robert Schuman tuyên bố Kế hoạch Schuman về một Cộng đồng Than Thép Châu Âu (9-5-1950). Kế hoạch này chủ trương thủ tiêu sự tranh chấp lâu đời giữa Pháp và Đức, “đặt toàn bộ sản xuất Pháp – Đức về than và thép dưới một cơ quan quyền lực chung, trong một tổ chức mở cửa cho các nước châu Âu khác cùng tham gia”⁽¹⁾. Kế hoạch Schuman là “giấy khai sinh” cho Liên minh Châu Âu. Ngày 18-4-1951, Hiệp định Paris giữa 6 nước Pháp, Tây Đức, Italy, Bỉ, Hà Lan, Luxembourg (nòng cốt là Pháp và Đức) được ký kết, thành lập Cộng đồng Than Thép Châu Âu (ECSC)⁽²⁾. Cộng đồng Than

⁽¹⁾ Xem Duroselle J.B (1994), “Lịch sử ngoại giao từ 1949 đến nay”, tr. 406, Học viện Quan hệ quốc tế, Hà Nội.

⁽²⁾ European Coal and Steel Community.

Thép Châu Âu là bước đi cụ thể đầu tiên trong tiến trình hợp nhất châu Âu từ sau Chiến tranh thế giới thứ Hai theo nguyên tắc của hai chính khách người Pháp Jean Monnet và Robert Schumann: Cách tốt nhất để bắt đầu tiến trình gắn kết châu Âu là thông qua phát triển các quan hệ kinh tế⁽³⁾. Nói cách khác, Liên minh Châu Âu thuở ban đầu là chỉ là một tổ chức liên kết về kinh tế.

Sau một số năm hợp tác có kết quả tốt trên hai lĩnh vực than và thép, sáu nước Pháp, Đức, Ý, Hà Lan, Bỉ và Luxembourg đã mở rộng sự hợp tác ra nhiều lĩnh vực kinh tế khác. Ngày 25-3-1957, Hiệp định Rome thành lập Cộng đồng Kinh tế Châu Âu (EEC)⁽⁴⁾ và Cộng đồng Năng lượng nguyên tử Châu Âu (EAEC)⁽⁵⁾ được ký kết. EEC và EAEC hoạt động song song với ECSC. Năm 1967, cả ba khối này hợp lại thành Cộng đồng Châu Âu (EC)⁽⁶⁾, tập trung chủ yếu về phát triển kinh tế và nông nghiệp. EC từng bước được mở rộng từ năm 1973 với sự gia nhập của Đan Mạch, Ireland; Anh, Hy Lạp gia nhập năm 1981; Bồ Đào Nha và Tây Ban Nha gia nhập năm 1986.

Hiệp ước về Liên minh Châu Âu, được ký tại Maastricht (Hà Lan) tháng 7 năm 1992, chính thức khai sinh Liên minh Châu Âu thay thế cho EC. Maastricht mở rộng

khái niệm Liên minh Châu Âu sang những lĩnh vực mới với kế hoạch cho ra đời đồng tiền chung và kết cấu ba trụ cột: 1) Cộng đồng Châu Âu – trụ cột mang tính siêu quốc gia với ba thiết chế là Ủy ban Châu Âu, Nghị viện Châu Âu và Tòa án Công lý có quyền lực lớn; 2) Chính sách đối ngoại và an ninh chung; 3) Tư pháp và nội vụ. Hai trụ cột sau mang tính liên chính phủ. Kết cấu ba trụ cột này phản ánh nguyện vọng của các nước muốn mở rộng quan hệ liên kết mang tính siêu quốc gia trong cộng đồng kinh tế sang các lĩnh vực khác như chính sách đối ngoại, quân sự...⁽⁷⁾. Theo kết cấu ba trụ cột, Liên minh Châu Âu là trụ cột thứ nhất (mang tính liên kết siêu quốc gia), tách biệt về mặt pháp lý với hai trụ cột còn lại (mang tính liên kết liên chính phủ) trong chính sách đối ngoại, quốc phòng, nội vụ và hợp tác tư pháp. Điều này đã hạn chế quyền lực của Ủy ban Châu Âu, Nghị viện và Tòa công lý trong việc gây ảnh hưởng đến các lĩnh vực chính sách mang tính liên chính phủ ở hai trụ cột sau.

Chiến tranh Lạnh kết thúc đã tạo điều kiện cho các nước trung lập đứng ngoài trật tự lưỡng cực như Áo, Phần Lan, Thụy Điển gia nhập EU. Năm 1995, số thành viên của EU tăng từ 12 nước lên 15 nước với sự tham gia của ba nước này. Gần 10 năm sau, EU được mở rộng từ 15 lên 25 thành viên với sự gia nhập của 8 nước thuộc vùng Trung –

⁽³⁾ Xem "Lịch sử phát triển EU", <http://vnexpress.net/GL/The-gioi/Tu-lieu/2004/04/3B9D1DFE/>

⁽⁴⁾ European Economic Community.

⁽⁵⁾ European Atomic Energy Community.

⁽⁶⁾ European Community.

⁽⁷⁾ Xem Nguyễn Quang Thuần (Cb), *Giáo trình quan hệ kinh tế quốc tế của Liên minh Châu Âu*, tr. 16, Nxb ĐHQG TP. Hồ Chí Minh, 2009.

Đông Âu và vùng Baltic cùng hai nước Malta và Cộng hòa Síp vào ngày 1-5-2004. Ngày 1-7-2007, Romania và Hungary chính thức gia nhập EU, nâng tổng số thành viên của tổ chức này lên 27 nước. Trong tương lai EU sẽ vẫn tiếp tục mở rộng sang phía Đông.

Như vậy, sau hơn nửa thế kỷ, quá trình nhất thể hóa châu Âu đã đạt được những thành công lớn. Từ một tổ chức liên kết đơn thuần về kinh tế, EU đã phát triển thành một liên minh kinh tế - tiền tệ và một liên minh chính trị to lớn gồm 27 quốc gia thành viên với tổng diện tích là 4.442.773 km² và dân số (tính đến tháng 1-2010) 501,1 triệu người⁽⁸⁾. Thành công trong việc mở rộng và Hiệp ước Lisbon được tất cả các nước thành viên thông qua (1/12/2009) đã giúp EU mạnh lên rất nhiều và có tiếng nói lớn hơn trên trường quốc tế. Ngày nay EU có vai trò và vị thế quan trọng đối với khu vực cũng như đối với thế giới.

2. Về vai trò và vị thế của EU ngày nay, chúng tôi xin nhấn mạnh vào một số điểm sau:

Thứ nhất, đối với thế giới: Hiện nay EU vẫn đang là một trong những trung tâm kinh tế lớn của thế giới. Với hơn nửa tỷ dân (đứng thứ 3 thế giới sau Mỹ và Trung Quốc), EU có một nền công nghiệp phát triển lâu đời và có một nguồn tài chính khổng lồ, đủ sức

mạnh để tiếp tục cạnh tranh với các cường quốc. EU tập trung các nước công nghiệp phát triển nhất thế giới như Anh, Pháp, Đức. Theo dự báo của Goldman Sachs, GDP của EU năm 2010 đạt khoảng 12,9 nghìn tỷ USD, đứng thứ hai thế giới, sau Mỹ. Cùng với Mỹ, EU chiếm tới 28,39% GDP của toàn thế giới và 20,5% kim ngạch thương mại toàn cầu, trở thành một trong hai thực thể kinh tế lớn nhất, có ảnh hưởng lớn đến trật tự kinh tế quốc tế và chi phối xu hướng phát triển thương mại toàn cầu. Dự báo vào năm 2020, GDP của EU sẽ là khoảng 16,861 nghìn tỷ USD, cao nhất thế giới, vượt Mỹ.

Kể từ khi mở rộng với 27 nước thành viên trong thập kỷ đầu tiên của thế kỷ XXI, sức mạnh của EU trên thế giới ngày càng được củng cố. Đồng euro trở thành một trong những đồng tiền trụ cột của thế giới, phá đi thế độc tôn của đồng đôla Mỹ, giúp các nước khác bớt phụ thuộc vào nền kinh tế Mỹ và đồng USD, thúc đẩy thế giới đa cực hoá.

Đối với các nước đang phát triển, EU có vai trò lớn trong các vòng đàm phán quốc tế như việc thực hiện các mục tiêu thiên niên kỷ (MDGs)⁽⁹⁾, viện trợ phát triển chính thức (ODA)... Vào năm 2015, EU cam kết sẽ chi 0,7% GDP để viện trợ cho các nước đang phát triển thực hiện các mục tiêu của MDGs. Trong các vòng đàm phán Doha của WTO, những quyết định của EU sẽ có sự thay đổi

⁽⁸⁾ Xem: *Liên minh Châu Âu ghi nhận dân số tăng*, http://www.cpv.org.vn/cpv/Modules/News/NewsDetail.aspx?co_id=30480&cn_id=415016#0ZyuGS9OQrGZ

⁽⁹⁾ Millennium Development Goals.

so với thập niên 2010 nhằm mang lại lợi ích cho cả EU và các nước đang phát triển.

Với sức mạnh lớn về kinh tế, tiếng nói của EU trên trường quốc tế ngày càng có trọng lượng. EU có tiếng nói quan trọng trong nhiều tổ chức quốc tế như IMF, G-8, G-20 nền kinh tế lớn, đặc biệt là Liên hợp quốc (hai trong số năm nước thành viên cố định của Hội đồng Bảo an thuộc EU). EU đóng vai trò quan trọng đối với Liên hợp quốc về chính trị - kinh tế. Cùng với các nước thành viên EU, Ủy ban Châu Âu (EC) là nhà tài trợ lớn thứ sáu của Liên hợp quốc với 1 tỷ euro hàng năm⁽¹⁰⁾. Trong việc giữ gìn an ninh, duy trì hòa bình thế giới, đối phó với những vấn đề toàn cầu, thúc đẩy tiến bộ xã hội, EU cũng giữ vai trò lớn.

Các nước thành viên của EU cùng "*sát cánh bên nhau*" trong cuộc chiến chống khủng bố, tội phạm quốc tế và nhập cư bất hợp pháp. EU kêu gọi thế giới giải quyết xung đột bằng hòa bình và mong muốn con người sẽ không còn là nạn nhân của các cuộc chiến hay bạo lực. EU đoàn kết vì sự tự do và phát triển trong khu vực và trên toàn thế giới; kêu gọi đẩy lùi đói nghèo, bệnh dịch, bảo vệ môi trường toàn cầu trước sự thay đổi của khí hậu, tiếp tục đóng vai trò chính trong các hoạt động nhân đạo.

Chẳng hạn, ở châu Âu, EU có vai trò quan trọng trong việc quản lý và kiểm soát các cuộc khủng hoảng và xung đột (các nước thành viên đảm nhiệm vai trò dân sự và quân sự) đặc biệt ở khu vực Balcan và Kavkaz. Ở Trung Đông, EU có thể phối hợp hành động tốt với Mỹ thông qua các cuộc đối thoại. EU cũng tham gia giữ gìn hòa bình ở châu Phi, đáng chú ý nhất là đã tạo ra một hành lang an toàn cho tàu thuyền bị bọn cướp biển ở khu vực Sừng châu Phi đe dọa. Tại Afghanistan, EU hiện diện không chỉ bằng lực lượng quân sự mà còn bằng các chương trình đào tạo và xây dựng cơ sở hạ tầng cho nước này. Cùng với các đối tác khác, EU cũng đang gây áp lực với Iran nhằm buộc Tehran phải thực hiện các nghĩa vụ quốc tế có liên quan đến chương trình hạt nhân của họ. Côngô là nơi EU thử nghiệm vai trò mới về quân sự - an ninh. EU đã hai lần đưa binh lính đến Cộng hòa dân chủ Côngô tham gia giữ gìn hòa bình cho cuộc tổng tuyển cử và thời gian sau tuyển cử ở đất nước châu Phi này.

Thứ hai: Đối với bản thân các nước nội Khối, EU giữ vai trò chủ chốt trợ giúp các nước thành viên phát triển trong môi trường toàn cầu hóa, giúp họ đương đầu với khủng hoảng. Bằng chứng gần đây là việc EU cứu trợ cho Hy Lạp trong cuộc khủng hoảng nợ công.

EU giữ vai trò duy trì hòa bình và ổn định nội khối. Ngày nay, mâu thuẫn hay xung đột giữa các nước thành viên lâu năm của EU là điều khó xảy ra nhờ có sự hợp

⁽¹⁰⁾ Xem *Liên minh Châu Âu đóng vai trò quan trọng với Liên hợp quốc*, <http://vietbao.vn/The-gioi/EU-dong-vai-tro-quan-trong-voi-LHQ/65081172/159/>

nhất mà họ đã tạo dựng trong suốt 50 năm qua. Tuy nhiên, giữa các nước thành viên cũ và các nước thành viên mới cũng có nguy cơ căng thẳng do các nước cũ đang phải gánh chịu những khoản chi phí hỗ trợ lớn để thu hẹp khoảng cách với những nước thành viên mới, nhất là dưới tác động của cuộc khủng hoảng tài chính – kinh tế toàn cầu năm 2008-2009. Vì vậy, liên minh này phải tiếp tục có những biện pháp để duy trì hòa bình và ổn định hơn nữa trong nội bộ.

Ngày 1-12-2009, Hiệp ước Lisbon của EU chính thức có hiệu lực đã tạo cho EU một diện mạo mới, mở ra một chương mới trong lịch sử EU. Hi vọng Hiệp ước Lisbon sẽ giúp Liên minh Châu Âu trở thành một tổ chức ngày càng mạnh mẽ hơn, có sự gắn kết khăng khít hơn giữa các nước thành viên và đóng vai trò to lớn hơn vào sự phát triển của châu Âu nói riêng, thế giới nói chung, đặc biệt trong việc giải quyết những vấn đề toàn cầu hiện nay như biến đổi khí hậu.

Câu hỏi 2: Theo ông những lý do chính nào dẫn đến việc ra đời Hiệp ước Lisbon, những mục đích chính của Hiệp ước này là gì?

Trả lời:

* Nguyên nhân chính dẫn đến sự ra đời của Hiệp ước Lisbon

Các quy chế hoạt động của EU kể từ Hiệp ước Maastricht - Hiệp ước thành lập EU - có hiệu lực (11-1993) đến trước Hiệp ước Lisbon (12-2009) đã ngày càng trở nên

lạc hậu so với thời cuộc. Sự liên kết khu vực của EU theo Maastricht dựa trên ba trụ cột chính: 1) Liên kết kinh tế; 2) Ngoại giao và an ninh chung; 3) Hợp tác tư pháp và nội vụ. Cùng với quá trình liên kết theo chiều rộng, tức là kết nạp thêm thành viên (từ 12 lên 15 nước sau khi kết nạp 3 nước Áo, Phần Lan, Thụy Điển vào năm 1995, từ 15 lên 25 sau khi kết nạp thêm 8 nước thuộc vùng Trung – Đông Âu, vùng Baltic, Malta và Cộng hòa Síp vào năm 2004, từ 25 lên 27 vào năm 2007 sau khi kết nạp Hungary và Romania), liên kết theo chiều sâu cũng ngày càng phát triển. Trụ cột kinh tế đã đạt mức độ liên kết gần như hoàn hảo với thị trường thống nhất, liên minh kinh tế - tiền tệ, đồng tiền chung, chính sách nông nghiệp chung, chính sách về cơ cấu và phát triển vùng... Trong liên kết kinh tế, EU được xem như một cộng đồng mà việc hoạch định chính sách liên quan tới các lĩnh vực kể trên đã được các nước thành viên chuyển giao cho các thể chế siêu quốc gia quyết định. Về trụ cột chính sách đối ngoại và an ninh chung, mặc dù EU mong muốn có được sự thống nhất giữa các nước thành viên để tạo sức mạnh, uy thế cho Liên minh trong việc giải quyết các vấn đề quốc tế, nhưng việc ra quyết định vẫn dựa vào cơ chế liên chính phủ, đòi hỏi sự đồng thuận, hay nói một cách khác, các nước đều có quyền phủ quyết. Cơ chế đồng thuận đã tạo ra tình trạng một quốc gia thành viên (không kể lớn hay bé) có khả năng giết chết một chính sách đáp ứng được yêu cầu của đa số thành viên khác từ trong trứng nước. Trụ cột

tư pháp và nội vụ, ngoài một số nội dung liên quan tới cộng đồng kinh tế, nhìn chung vẫn thuộc thẩm quyền của các nước thành viên. Như vậy, theo khuôn khổ Masstricst, nhiều vấn đề trong EU khó đạt được tiếng nói chung, nhất là ở hai trụ cột sau.

Với tham vọng thúc đẩy nhanh quá trình nhất thể hoá khu vực, EU đã bổ sung Hiệp ước Masstricst bằng nhiều hiệp ước khác sau đó như: Hiệp ước Amsterdam (1999), Hiệp ước Nice (2003), đặc biệt là bản Dự thảo Hiệp ước Hiến pháp năm 2004. Tuy nhiên, bản dự thảo này không được phê chuẩn do cử tri Pháp và Hà Lan đã nói không trong các cuộc trưng cầu dân ý năm 2005. Từ đây, có thể kết luận, trước khi Hiệp ước Lisbon ra đời vào năm 2007, quá trình nhất thể hóa châu Âu luôn gặp những khó khăn, bất đồng ý kiến và một văn bản pháp lý cho toàn EU vẫn chưa được ký kết.

Song song với việc tìm kiếm một văn bản pháp lý chung cho toàn EU là việc thay đổi những tiêu chí cải cách từ Hội nghị Lisbon năm 2000 đến Hiệp ước Lisbon được ký kết năm 2007. Tại Hội nghị Lisbon năm 2000, các nước EU đã tán thành việc đẩy nhanh những cải cách cơ cấu kinh tế, nhấn mạnh khía cạnh phát triển xã hội, đặt mục tiêu tạo ra 70% việc làm, tăng ngân sách R&D (Nghiên cứu và Phát triển) lên 3% GDP... Tuy nhiên, những tiêu chí này rất khó thực hiện. Do vậy, Hội nghị Lisbon năm 2005 đã sửa đổi những tiêu chí này cho phù hợp hơn, chủ yếu ở hai điểm: 1) Tập trung

vào tăng trưởng và tạo việc làm; 2) Thúc đẩy các nước thành viên mới tiến hành cải cách thể chế. Với những tiêu chí đặt ra mang tính cải cách toàn diện, Hội nghị Lisbon năm 2005 được xem là Hội nghị “cải cách”, nhưng do sự chia rẽ ý kiến giữa các nước thành viên, Chiến lược Tăng trưởng và Việc làm vẫn gặp nhiều khó khăn.

Tại Hội nghị Thượng đỉnh Lisbon năm 2007, Chiến lược Lisbon năm 2005 chính thức được lấy tên là Hiệp ước Lisbon với các nội dung mở rộng hơn nữa, coi đây là khung pháp lý chung cho EU. Ngày 19-10-2007, các nhà lãnh đạo EU về cơ bản đã đi đến thống nhất một Hiệp ước cải cách nhằm thay thế Dự thảo Hiến pháp năm 2004.

Ngày 13-12-2007, tại Lisbon, thủ đô Bồ Đào Nha, các nhà lãnh đạo 27 nước thành viên Liên minh Châu Âu đã ký bản hiệp ước với tên Hiệp ước Lisbon. Hiệp ước này đã phải điều chỉnh một số nội dung và vượt qua được cuộc trưng cầu dân ý tại Ailen năm 2008, đến phút chót được Cộng hoà Séc phê chuẩn và chính thức có hiệu lực từ ngày 01-12-2009.

**** Những mục đích chính của Hiệp ước Lisbon***

Hiệp ước Lisbon được biết đến như hiệp định cải cách (chứ không phải là bản Hiến pháp), có thể phù hợp với quy mô mới rộng lớn của Liên minh Châu Âu với 27 quốc gia thành viên. Hiệp ước Lisbon đã sửa đổi và bổ sung những thiếu sót của Hiệp ước

Masstricht (Hiệp ước về Liên minh Châu Âu ký kết năm 1992 tại Masstricht – Hà Lan) và Hiệp ước Rome (Hiệp ước thành lập Cộng đồng Châu Âu ký kết năm 1957), Hiệp ước Amsterdam (1996) và Hiệp ước Nice (2000) nhằm mục tiêu nâng cao hiệu quả và tính chính thống dân chủ, hoàn thiện sự gắn kết trong hoạt động của Liên minh bằng cách hiện đại hóa các cơ cấu của EU.

Mục tiêu cụ thể hơn của Hiệp ước này là tạo ra một chính sách đối ngoại hiệu quả hơn, giúp EU có được tiếng nói lớn hơn trên bình diện quốc tế; một vai trò lãnh đạo lớn hơn cho Liên minh Châu Âu và giúp việc hoạch định chính sách dân chủ hơn.

Những mục tiêu trên được thể hiện trong những thay đổi chủ yếu của Hiệp ước Lisbon so với các hiệp ước trước đó⁽¹¹⁾⁽¹²⁾

- *Hiệp ước Lisbon đã hủy bỏ kết cấu ba trụ cột* để hợp lại thành một pháp nhân duy nhất là Liên minh Châu Âu. Điều này có nghĩa là mọi thiết chế của EU gắn với danh từ “cộng đồng”⁽¹³⁾ đều phải bỏ đi. Chẳng hạn “Ủy ban các Cộng đồng châu Âu” – gọi tắt là Ủy ban Châu Âu – nay chính thức mang tên Ủy ban Châu Âu.

⁽¹¹⁾ Xem: “Giới thiệu về Hiệp ước Lisbon của EU”, <http://www.ttnn.com.vn/Country/270/Document/26266/Default.aspx>

⁽¹²⁾ Xem: Nguyễn Quang Thuần (Cb), “Giáo trình quan hệ kinh tế quốc tế của Liên minh Châu Âu”, tr. 21-22, Nxb ĐHQG TP. Hồ Chí Minh, 2009

⁽¹³⁾ “Cộng đồng năng lượng nguyên tử” là ngoại lệ vì năng lượng hạt nhân là vấn đề nhạy cảm, dễ gây lo ngại.

- *Những quyền lợi mới cho công dân EU*: Trong Hiến chương về các quyền cơ bản, Hiệp ước Lisbon có điều khoản quy định công dân EU có thể được tham gia vào công việc của Ủy ban Châu Âu (EC) trong một số lĩnh vực nhất định để đưa ra những đề xuất pháp lý. Ngoài ra, với Sáng kiến của Công dân (The Citizen’s Initiative), một triệu người dân từ nhiều nước thành viên có khả năng yêu cầu Hội đồng Châu Âu đưa ra những kế hoạch chính sách mới, góp phần tạo ra một châu Âu trong sáng, minh bạch và dân chủ hơn.

- *Các chính sách mới*: Hiệp ước nêu ra một số chính sách mới như chính sách năng lượng chung. Đây là chiến lược để đối phó với sự nóng lên của trái đất. Trong thương mại, cạnh tranh bình đẳng là yêu cầu bắt buộc nhằm đảm bảo cho thị trường nội địa được vận hành theo đúng chức năng đích thực của nó. Trong vấn đề an ninh, điều khoản “đoàn kết” được đưa ra trong trường hợp bị tấn công khủng bố. Nếu một quốc gia thành viên trở thành mục tiêu tấn công của chủ nghĩa khủng bố hay nạn nhân của các thảm họa thiên tạo hoặc nhân tạo sẽ nhận được sự giúp đỡ của các quốc gia thành viên khác. Với những chính sách mới này, Hiệp ước Lisbon sẽ tạo ra một châu Âu có những quyền lợi và giá trị riêng, tự do, đoàn kết, và an ninh, góp phần nâng cao uy tín của EU trên trường quốc tế.

- *Thế chế và chức vụ lãnh đạo*: Một Chủ tịch Hội đồng Châu Âu sẽ được bầu ra với

nhệm kỳ 2 năm rưỡi, thay cho nước Chủ tịch Luân phiên được chỉ định 6 tháng một lần. Chủ tịch Hội đồng Châu Âu sẽ điều hành các cuộc họp thượng đỉnh và thay mặt EU trên trường quốc tế. Ngoài ra sẽ có chức danh “Đại diện cấp cao về Chính sách Đối ngoại và An ninh” – Bộ trưởng Ngoại giao của EU, kiêm Phó chủ tịch Ủy ban Châu Âu. Với một vị Chủ tịch Hội đồng Châu Âu thường trực và Bộ trưởng Ngoại giao Châu Âu cùng sự tham gia phê chuẩn của Quốc hội Châu Âu, EU sẽ có tiếng nói thống nhất với các đối tác và các tổ chức quốc tế. Ủy ban châu Âu – cơ quan thực thi chính sách của EU – sẽ được rút gọn số lượng thành viên từ năm 2014 nhằm nâng cao hơn nữa hiệu quả hoạt động. Quốc hội các nước thành viên lần đầu tiên có được tiếng nói lớn hơn trong việc hoạch định chính sách của EU. Những thay đổi này hứa hẹn tạo ra một châu Âu có năng lực hơn.

- *Hệ thống biểu quyết*: Quy tắc biểu quyết đa số sẽ được áp dụng tối đa trong các lĩnh vực trước đây bắt buộc phải có sự đồng thuận. Hiệp ước còn đưa ra hệ thống bỏ phiếu mới gọi là “Hệ thống đa số kép”, theo đó chỉ cần 55% số nước thành viên (15/27), đại diện cho ít nhất 65% dân số EU biểu quyết thông qua một văn bản pháp luật. Một hành động nào đó không được thông qua khi có 72% số nước đại diện cho 65% công dân EU phản đối. Hiệp ước cũng có điều khoản về khả năng một nước thành viên rút khỏi EU theo một số điều kiện được thỏa thuận với các nước thành viên khác.

- *Những thay đổi liên quan đến thương mại và đầu tư*: Hiệp ước Lisbon đưa ra 3 thay đổi chủ yếu, đó là:

+ *Thẩm quyền của EU được tăng cường và xác định rõ ràng hơn*. Hiệp định Lisbon phân định rõ ràng 3 lĩnh vực thẩm quyền giữa EU và các quốc gia thành viên: 1) Lĩnh vực thuộc thẩm quyền của EU như chính sách tiền tệ cho các nước sử dụng đồng euro; 2) Lĩnh vực EU có thể chia sẻ như mạng lưới giao thông xuyên châu Âu; 3) Lĩnh vực EU hỗ trợ hoặc phối hợp như văn hóa, giáo dục...

+ *Nghị viện Châu Âu được trao quyền lực lớn hơn* do mở rộng thủ tục đồng quyết định với Hội đồng Châu Âu trong một số lĩnh vực. Nghị viện cũng có quyền lực lớn đối với toàn bộ ngân sách của EU. Đặc biệt, Hiệp ước mới đã mở rộng quyền lực cho Nghị viện các nước thành viên trong các công việc nói chung và việc lập pháp nói riêng của các thiết chế EU.

+ *Hợp nhất các chính sách ngoại thương và đầu tư, đối ngoại và an ninh, môi trường, phát triển và trợ giúp nhân đạo thành hoạt động đối ngoại*.

Câu hỏi 3: Đánh giá của ông về tác động của Hiệp ước Lisbon đối với tiến trình nhất thể hóa châu Âu?

Trả lời:

Có thể nói rằng, Hiệp ước Lisbon đã tạo ra một diện mạo mới cho EU, chấm dứt “cuộc khủng hoảng chính trị” kéo dài nhiều năm qua ở các nước lớn nhất trong EU, đồng

thời mở ra một chương mới trong lịch sử EU. Một châu Âu mới sẽ được sinh ra trên lục địa châu Âu già cỗi theo như lời Chủ tịch Ủy ban Châu Âu (EC) Manuel Barroso⁽¹⁴⁾, Hiệp ước Lisbon thể hiện những nỗ lực nhất thể hóa châu Âu ở những khía cạnh như cải cách thể chế và hoạch định chính sách, thống nhất chính sách an ninh và đối ngoại chung của toàn EU, thay đổi việc hoạch định chính sách thương mại của toàn EU đối với các nước ngoại Khối, tăng cường quyền hạn chung của Khối. Cụ thể như sau:

Thứ nhất, Hiệp ước Lisbon thúc đẩy quá trình liên kết khu vực bằng những cải cách về thể chế và cơ chế hoạch định chính sách.

Trong ba trụ cột của EU theo khuôn khổ Hiệp ước Maastricht, trụ cột Cộng đồng kinh tế đạt tới mức độ liên kết cao nhất. Sự khác biệt căn bản trong việc hoạch định chính sách giữa trụ cột này với hai trụ cột còn lại là cơ chế "đa số đủ thẩm quyền" (QMV) hay thiểu số phục tùng đa số, không nước nào có quyền phủ quyết những chính sách mang lại lợi ích chung cho Liên minh. Vì thế, Hiệp ước Lisbon đã chuyển một số nội dung của trụ cột tư pháp và nội vụ sang cơ chế "đa số đủ thẩm quyền". Không những vậy, thủ tục "đa số đủ thẩm quyền" sẽ được đơn giản hoá thành thủ tục "đa số kép", chính thức có hiệu lực vào năm 2014. Theo nguyên tắc này, văn bản pháp luật của EU được thông qua khi đạt

được hai tiêu chí: đa số nước thành viên với 55% số nước và đa số dân chúng đại diện cho 65% dân số toàn khu vực ủng hộ⁽¹⁵⁾. Cơ chế bỏ phiếu này sẽ góp phần làm cho quá trình hoạch định chính sách của EU minh bạch và hiệu quả hơn, đòi hỏi các nước thành viên phải nỗ lực hơn, tránh được sự bế tắc khi lợi ích của đa số có những mâu thuẫn với thiểu số.

Hiệp ước Lisbon đã thay thế chế độ chủ tịch luân phiên giữa các nước thành viên nhiệm kỳ 6 tháng bằng chế độ chủ tịch thường trực nhiệm kỳ 2 năm rưỡi. Nhiệm vụ của chủ tịch thường trực EU là chủ trì các cuộc họp thượng đỉnh của các nguyên thủ các quốc gia thành viên và thay mặt EU trên trường quốc tế. Với chế độ chủ tịch thường trực nhiệm kỳ dài hơn, các định hướng chính sách của EU sẽ được thống nhất hơn và hiệu quả hơn. Tại Hội nghị thượng đỉnh Hội đồng Châu Âu vào ngày 18 và 19-11-2009, ông Herman Van Rompuy⁽¹⁶⁾, Thủ tướng đương nhiệm Bỉ đã được bầu là Chủ tịch Thường trực đầu tiên theo tinh thần của Hiệp ước Lisbon. Cơ cấu của Ủy ban Châu Âu đến năm 2014 sẽ từ 27 thành viên (theo cơ chế mỗi nước có một đại diện) giảm xuống còn 17 thành viên sẽ tạo nên một uỷ ban không mang tính đại diện cho tất cả các nước thành viên và thực sự là một thể chế siêu quốc gia

⁽¹⁴⁾ Xem: *Châu Âu với hành trang mới*, http://www.cpv.org.vn/cpv/Modules/News/NewsDetail.aspx?co_id=30671&cn_id=379685#

⁽¹⁵⁾ Xem: *"Giới thiệu về Hiệp ước Lisbon của EU"*, <http://www.ttnn.com.vn/Country/270/Document/26266/Default.aspx>

⁽¹⁶⁾ http://wopedia.mobi/vi/Herman_Van_Rompuy.

hoạt động vì lợi ích chung của toàn Liên minh.

Thứ hai, Hiệp ước Lisbon *tăng cường dân chủ và minh bạch trong quá trình hoạch định chính sách* của EU.

Hiệp ước Lisbon tăng cường vai trò của Quốc hội Châu Âu cũng như Quốc hội các nước thành viên trong quá trình hoạch định chính sách như: chuyển từ thủ tục đồng quyết định sang thủ tục lập pháp thông thường liên quan tới hơn 70 lĩnh vực, tăng cường quyền lập pháp của Quốc hội EU, mở rộng thủ tục phê chuẩn ngân sách của EU đối với các khoản ngân sách bắt buộc và không bắt buộc, mở rộng thẩm quyền phê chuẩn các hiệp định quốc tế mà EU ký với các đối tác bên ngoài. Hiệp ước Lisbon giải quyết vấn đề "thiếu dân chủ" về lập pháp giữa Quốc hội các nước thành viên với Quốc hội Châu Âu bằng cách tăng thẩm quyền cho Quốc hội các nước thành viên trong việc giám sát Ủy ban Châu Âu.

Không những thế, Hiệp ước Lisbon còn chú trọng hơn tới các quyền cơ bản của người dân như nhân phẩm, tự do, dân chủ, bình đẳng và các khía cạnh liên quan đến quyền con người, hướng tới khái niệm *công dân châu Âu*. Quyền công dân EU sẽ được bảo đảm bình đẳng giữa các nước thành viên, đồng thời được thiết lập ở mức độ pháp lý cao nhất. Điều này có nghĩa là Hiệp ước Lisbon sẽ bảo đảm tốt hơn các quyền như tự do tôn giáo, ngôn luận và tự do tiếp cận tài

liệu, cũng như bình đẳng giới, bảo vệ các quyền của trẻ em trên tất cả các lĩnh vực, đặc biệt nhấn mạnh bảo vệ các quyền công dân đầy đủ trên các khía cạnh kinh tế, lao động, dân sự và chính trị.

Thứ ba, Hiệp ước Lisbon hướng tới việc *thống nhất chính sách an ninh và đối ngoại chung*, cải thiện hình ảnh của EU trên trường quốc tế.

Song song với việc bầu một vị Chủ tịch Thường trực, Hiệp ước Lisbon cũng bầu ra người đứng đầu cơ quan đối ngoại và an ninh - một Bộ trưởng Ngoại giao của EU kiêm Phó chủ tịch Ủy ban Châu Âu. Với thay đổi này, Hiệp ước Lisbon đã đánh dấu sự thay đổi quan trọng của EU trong quan hệ quốc tế. EU sẽ xuất hiện trên vũ đài thế giới với "hình ảnh chung" và "tiếng nói chung". Một vị Chủ tịch Thường trực, một vị Bộ trưởng Ngoại giao Châu Âu cùng sự tham gia phê chuẩn của Quốc hội Châu Âu sẽ giúp EU có được một tiếng nói thống nhất với các đối tác và các tổ chức quốc tế. Điều này sẽ góp phần cải thiện vị thế của Liên minh trong việc đối phó với những thách thức toàn cầu như biến đổi khí hậu, phát triển bền vững, an ninh truyền thống và phi truyền thống.

Người phỏng vấn: Xin trân trọng cảm ơn!

Người phỏng vấn: Đào Phương Lan

Phòng EU, Vụ Châu Âu

Bộ Ngoại giao